ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 20.2.2025
COM(2025) 54 final

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

σχετικά με την ενδιάμεση αξιολόγηση του προγράμματος ανταλλαγών, συνδρομής και κατάρτισης για την προστασία του ευρώ από την παραχάραξη και την κιβδηλεία (πρόγραμμα «Pericles IV»)

{SWD(2025) 44 final}

1. Εισαγωγή

Το πρόγραμμα Pericles IV, που θεσπίστηκε με τον κανονισμό (ΕΕ) 2021/840 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, αποτελεί την τέταρτη έκδοση του προγράμματος Pericles. Η νομική βάση του είναι το άρθρο 133 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ). Το πρόγραμμα επιδιώκει τους γενικούς στόχους της πρόληψης και της καταστολής της παραχάραξης και της κιβδηλείας του ευρώ και της συναφούς απάτης, καθώς και της διαφύλαξης της ακεραιότητας των τραπεζογραμματίων και των κερμάτων του ευρώ. Ως εκ τούτου, ενισχύει την εμπιστοσύνη των πολιτών και των επιχειρήσεων στην αυθεντικότητα των εν λόγω τραπεζογραμματίων και κερμάτων και αυξάνει την εμπιστοσύνη στην οικονομία της ΕΕ, με παράλληλη εξασφάλιση της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών. Ο ειδικός στόχος του προγράμματος είναι η προστασία των τραπεζογραμματίων και των κερμάτων του ευρώ από την παραχάραξη και την κιβδηλεία και τη συναφή απάτη. Επιδιώκει την επίτευξη αυτού του στόχου με δύο κύριους τρόπους. Ο πρώτος τρόπος είναι η στήριξη και η συμπλήρωση των μέτρων που λαμβάνουν τα κράτη μέλη. Ο δεύτερος τρόπος είναι η διευκόλυνση των προσπαθειών των αρμόδιων εθνικών αρχών να αναπτύξουν στενή και τακτική συνεργασία και να ανταλλάξουν βέλτιστες πρακτικές μεταξύ τους, με την Επιτροπή και, όπου αρμόζει, με τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς.

Ως εκ τούτου, το πρόγραμμα μπορεί σε γενικές γραμμές να χαρακτηριστεί ως πρωτοβουλία ανάπτυξης ικανοτήτων, διάδοσης πληροφοριών και δικτύωσης. Οι δραστηριότητες του προγράμματος έχουν ως στόχο: i) την ανταλλαγή και διάδοση πληροφοριών· ii) την παροχή τεχνικής, επιστημονικής και επιχειρησιακής συνδρομής· και iii) την αγορά εξοπλισμού προς χρήση από ειδικευμένες αρχές τρίτων χωρών αρμόδιες για την καταστολή της παραχάραξης και της κιβδηλείας, με στόχο την προστασία του ευρώ από την παραχάραξη και την κιβδηλεία.

Το πρόγραμμα εμπνέεται από τρεις βασικές αρχές: i) τη διεθνικότητα, η οποία απαιτεί να συμμετέχουν τουλάχιστον δύο χώρες σε όλες τις δραστηριότητες του προγράμματος· ii) την πολυτομεακότητα, η οποία αποσκοπεί στη διευκόλυνση της υιοθέτησης κοινής προσέγγισης για την προστασία του ευρώ από τις ομάδες στόχους που αναφέρονται κατωτέρω· και iii) τη συμπληρωματικότητα, με δραστηριότητες του προγράμματος που αποσκοπούν στη συμπλήρωση —και όχι στην αντικατάσταση— άλλων πρωτοβουλιών προστασίας του ευρώ που υλοποιούνται από τα κράτη μέλη ή από ενωσιακούς/διεθνείς οργανισμούς.

Η ενδιάμεση αξιολόγηση του προγράμματος Pericles IV διενεργήθηκε σύμφωνα με το άρθρο 13 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/840. Η αξιολόγηση κάλυψε τα κριτήρια της συνάφειας, της αποτελεσματικότητας, της αποδοτικότητας, της συνοχής και της ενωσιακής προστιθέμενης αξίας, όπως προβλέπεται στις κατευθυντήριες γραμμές για τη βελτίωση της νομοθεσίας. Εξέτασε επίσης τη βιωσιμότητα των δράσεων του προγράμματος όσον αφορά την προστασία του ευρώ από την παραχάραξη και την κιβδηλεία. Κατά την αξιολόγηση εξετάστηκε η εκτέλεση του προγράμματος από τον Ιανουάριο του 2021 έως τον Μάρτιο του 2024, ενώ καλύφθηκαν τόσο τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (συμπεριλαμβανομένων των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ και των κρατών μελών εκτός της ζώνης του ευρώ) όσο και οι τρίτες χώρες. Στην ενδιάμεση αυτή αξιολόγηση συμμετείχαν διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη, μεταξύ των οποίων εθνικές αρμόδιες αρχές από τα κράτη μέλη της ΕΕ, αιτούντες και δικαιούχοι του προγράμματος, συμμετέχοντες σε χρηματοδοτούμενες από το πρόγραμμα

δράσεις, θεσμικά όργανα της ΕΕ, όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), οργανισμοί όπως η Ευρωπόλ και η Eurojust, καθώς και διεθνείς εταίροι, όπως αρμόδιες αρχές από τρίτες χώρες και η ΙΝΤΕΡΠΟΛ. Κατά την αξιολόγηση εξετάστηκαν όλα τα είδη δράσεων στο πλαίσιο του προγράμματος Pericles IV όπως, μεταξύ άλλων, διασκέψεις και μεγάλες εκδηλώσεις για τη διάδοση πληροφοριών, συνεδριάσεις, σεμινάρια, εργαστήρια, δραστηριότητες κατάρτισης, μελέτες και αγορές εξοπλισμού.

Το έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής (SWD) που συνοδεύει την παρούσα ανακοίνωση παρέχει περαιτέρω λεπτομέρειες σχετικά με την ενδιάμεση αξιολόγηση από την Επιτροπή. Η αξιολόγηση βασίζεται σε διάφορες πηγές, συμπεριλαμβανομένης ανεξάρτητης μελέτης η οποία διενεργήθηκε από εξωτερικό ανάδοχο και δημοσιεύεται παράλληλα. Το έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής παρουσιάζει τα κύρια συμπεράσματα από την ενδιάμεση αξιολόγηση και προβαίνει σε απολογισμό της εκτέλεσης του προγράμματος Pericles IV.

2. Γενικό συμπέρασμα της αξιολόγησης

Η αξιολόγηση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το πρόγραμμα Pericles IV επιτυγχάνει τον στόχο του όσον αφορά τη συμβολή στην πρόληψη και την καταστολή της παραχάραξης και της κιβδηλείας του ευρώ, διαφυλάσσοντας έτσι την ακεραιότητα των τραπεζογραμματίων και των κερμάτων του ευρώ.

Το πρόγραμμα έχει γενικά αποδειχθεί **αποτελεσματικό** για τη βελτίωση της ανταλλαγής πληροφοριών, των τεχνικών δεξιοτήτων, των θεσμικών πλαισίων και των επιχειρησιακών ικανοτήτων για την καταστολή της παραχάραξης και της κιβδηλείας του ευρώ, τόσο στα κράτη μέλη της ΕΕ όσο και σε τρίτες χώρες. Διευκόλυνε επιτυχώς τη δικτύωση και τις συνεργατικές έρευνες, οδηγώντας σε σημαντικά επιτεύγματα, όπως έρευνες που είχαν ως αποτέλεσμα την κατάσχεση πλαστών ευρώ και την εξάρθρωση εγκληματικών οργανώσεων.

Με την παροχή τεχνικής κατάρτισης, σεμιναρίων, ανταλλαγών προσωπικού και μελετών, το πρόγραμμα στήριξε μέτρα που έλαβαν τα κράτη μέλη, ιδίως σε περιπτώσεις στις οποίες η εθνική χρηματοδότηση είναι περιορισμένη. Ως εκ τούτου, το πρόγραμμα Pericles IV έχει εξασφαλίσει, μέχρι στιγμής, την **αποδοτική** χρήση των πόρων όσον αφορά την επίτευξη των εκροών, των αποτελεσμάτων και του αντικτύπου του προγράμματος. Οι δαπάνες διαχείρισης είναι υψηλές σε σχετικούς όρους σε σύγκριση με παρόμοια προγράμματα, ωστόσο αυτό οφείλεται κυρίως στον περιορισμένο συνολικό προϋπολογισμό του προγράμματος. Επίσης, το συνολικό μερίδιό τους μειώνεται λόγω της ψηφιοποίησης, γεγονός που καταδεικνύει συνολική βελτίωση της αποδοτικότητας. Η στενή συμμετοχή της ΓΔ ECFIN στον συντονισμό και την εφαρμογή των δράσεων, για παράδειγμα με την άσκηση της προεδρίας στις συνεδριάσεις της Ομάδας Εμπειρογνωμόνων για την Παραχάραξη του ευρώ (ECEG), διασφαλίζει την αποδοχή και την αποτελεσματική παρακολούθηση από τα κράτη μέλη. Το πρόγραμμα υποβάλλεται σε ενδιάμεσες και εκ των υστέρων αξιολογήσεις. Ωστόσο, δεδομένου του μικρού μεγέθους του προγράμματος και του υψηλού βαθμού συνέχειας κατά τη διάρκεια πολλαπλών περιόδων προγραμματισμού, ενδέχεται να πρέπει να εξεταστεί κατά πόσον είναι αναλογική η απαίτηση δύο αξιολογήσεων ανά κύκλο χρηματοδότησης σε σχέση με τον συνολικό προϋπολογισμό.

Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι το πρόγραμμα είναι **συμπληρωματικό και παρουσιάζει συνοχή με** πρωτοβουλίες άλλων θεσμικών οργάνων της ΕΕ, όπως η ΕΚΤ, καθώς και οργανισμών, όπως η Ευρωπόλ. Δεδομένου ότι το πεδίο εφαρμογής των πρωτοβουλιών των κρατών μελών είναι περιορισμένο, το πρόγραμμα καλύπτει αυτό το κενό προσφέροντας πολυεθνικές και πολυτομεακές δράσεις που παρέχουν εμπειρογνωσία και προωθούν τη δημιουργία σχέσεων μεταξύ των κρατών μελών και με τρίτες χώρες. Πράγματι, το πρόγραμμα παρέχει σημαντική **ενωσιακή προστιθέμενη αξία**, δημιουργώντας και ενισχύοντας σχέσεις και συνεργασία μεταξύ κρατών μελών, τρίτων χωρών, θεσμικών οργάνων της ΕΕ και διεθνών οργανισμών που υπερβαίνουν τις αρμοδιότητες των επιμέρους εθνικών αρχών.

Το πρόγραμμα εξακολουθεί επίσης να είναι ιδιαίτερα **συναφές**, ενώ έχει προσαρμοστεί στις εξελισσόμενες απειλές. Απαιτείται συνεχής προσοχή για να αντιμετωπίζονται οι αναδυόμενες απειλές παραχάραξης και κιβδηλείας και για να διασφαλίζεται ότι ο αριθμός των πλαστών ευρώ που εντοπίζονται παραμένει υπό έλεγχο και σε χαμηλά επίπεδα: όσο χρησιμοποιούνται μετρητά, ο κίνδυνος που προκαλούν η παραχάραξη και η κιβδηλεία εξακολουθεί να υφίσταται. Τέλος, το πρόγραμμα επιδιώκει τη διασφάλιση της διαχρονικής **βιωσιμότητας** των εκροών του και της μελλοντικής προόδου προς την επίτευξη των στόχων του μέσω της μεταφοράς γνώσεων στο πλαίσιο τακτικών δράσεων παρακολούθησης και συνεχούς στήριξης. Τα ενδιαφερόμενα μέρη επισημαίνουν τις εξελισσόμενες απειλές και τον βαθμό εναλλαγής του προσωπικού εντός των αρμόδιων εθνικών αρχών και τονίζουν την ανάγκη επανάληψης της κατάρτισης κάθε 2-3 έτη.

3. Βασικά διδάγματα που αντλήθηκαν

Συνολικά, η αξιολόγηση επιβεβαιώνει ότι η ανάγκη για δράσεις του προγράμματος Pericles εξακολουθεί να υπάρχει και είναι πιθανό να αυξηθεί. Παρουσιάζει ορισμένα βασικά διδάγματα που αντλήθηκαν, τα οποία είναι χρήσιμα για τη συνέχιση της εκτέλεσης του προγράμματος.

Όσον αφορά την αποτελεσματικότητα του προγράμματος, η αξιολόγηση επισημαίνει ότι το πρόγραμμα θα πρέπει να εξακολουθήσει να επικεντρώνεται στη σύνδεση των κρατών μελών και των τρίτων χωρών με άμεσο συμφέρον ή εμπειρογνωσία σε έναν συγκεκριμένο τομέα, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι δράσεις του προγράμματος είναι ουσιαστικές και παραγωγικές. Η αξιολόγηση επισημαίνει επίσης την ανάγκη να διατηρηθεί η ισορροπία μεταξύ των διαφόρων ειδών δράσεων που είναι επιλέξιμες για χρηματοδότηση, όπως οι μελέτες και η αγορά εξοπλισμού για τρίτες χώρες, καθ' όλη τη διάρκεια της υπόλοιπης περιόδου προγραμματισμού.

Η αξιολόγηση δείχνει ότι το πρόγραμμα Pericles IV μπορεί να καταστεί ακόμη πιο συναφές με τη διατήρηση της εστίασής του στις τρέχουσες και μελλοντικές απειλές, συμπεριλαμβανομένων των τραπεζογραμματίων τροποποιημένου σχεδίου και της διανομής προϊόντων παραχάραξης και κιβδηλείας μέσω του διαδικτύου. Ωστόσο, από την αξιολόγηση προκύπτει επίσης ότι το πρόγραμμα θα πρέπει να επικεντρωθεί σε πιθανές απειλές για το μελλοντικό ψηφιακό ευρώ και στον αντίκτυπο της τεχνητής νοημοσύνης στην παραγωγή και τον εντοπισμό πλαστών νομισμάτων. Προκειμένου το πρόγραμμα να είναι ανθεκτικό στις μελλοντικές εξελίξεις, ενδέχεται να χρειαστεί να προσελκύσει ειδική εμπειρογνωσία, για παράδειγμα με την επέκταση του πεδίου συμμετοχής εμπειρογνωμόνων, ώστε να

αντιμετωπιστούν οι εν λόγω εξελίξεις και πιθανές νέες απειλές. Στο πλαίσιο αυτό, θα ήταν χρήσιμη μια διττή προσέγγιση, με τη δέουσα προσοχή στα δύο ακόλουθα σημεία: i) την ανάγκη να αναπτύξουν τα κράτη μέλη (και οι τρίτες χώρες) βασικές τεχνικές δεξιότητες για την καταστολή της παραχάραξης και της κιβδηλείας και ii) τις αναδυόμενες απειλές και τις αρχές που έχουν την ικανότητα να τις αντιμετωπίσουν. Άλλοι τρόποι ενίσχυσης του προγράμματος θα ήταν η μεγαλύτερη συμμετοχή των δικαστικών αρχών, των τελωνείων και των υπηρεσιών παράδοσης δεμάτων στις δράσεις του προγράμματος, η εκ των προτέρων κοινοποίηση των θεματολογίων και των αντικειμένων των εν λόγω δράσεων και η προσαρμογή του περιεχομένου των δράσεων στο αναμενόμενο κοινό. Οι συνεδριάσεις της Ομάδας Εμπειρογνωμόνων για την Παραχάραξη του ευρώ και οι ετήσιες επικαιροποιημένες στρατηγικές Pericles αποτελούν ιδανικά μέσα για την πρακτική εφαρμογή των διδαγμάτων που αντλήθηκαν.

Όσον αφορά τη βιωσιμότητα του προγράμματος ώστε να παραμείνει αποτελεσματικό, το βασικό δίδαγμα που αντλήθηκε είναι η σημασία της ανάληψης επαρκών δράσεων παρακολούθησης και της παροχής τακτικών σεμιναρίων κατάρτισης. Τα μέτρα αυτά μπορούν να συμβάλουν στην ορθή εφαρμογή και ενίσχυση των μαθησιακών αποτελεσμάτων και να διασφαλίσουν ότι ανταλλάσσονται ευρέως οι πλέον πρόσφατες πληροφορίες σχετικά με τρέχουσες τάσεις και εξελίξεις, με έμφαση στον διαρκώς μεταβαλλόμενο και εξελισσόμενο χαρακτήρα της απειλής που συνιστούν η παραχάραξη και η κιβδηλεία του ευρώ. Με την τακτική συμμετοχή της σε δράσεις που χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα, η ΓΔ της Επιτροπής που υλοποιεί το πρόγραμμα καθιστά δυνατή τη συνεχή αξιολόγηση της ποιότητας και της βιωσιμότητας των εν λόγω δράσεων. Πολλές δράσεις —τόσο αυτές που διοργανώνονται από την ίδια την Επιτροπή όσο και οι δράσεις των κρατών μελών —έχουν μια ισχυρή διάσταση «εκπαίδευσης των εκπαιδευτών» και επαναλαμβάνονται περιοδικά, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι γνώσεις εξακολουθούν να επικαιροποιούνται καθώς αλλάζει το προσωπικό των αρμόδιων αρχών. Ένα τελικό δίδαγμα που αντλήθηκε είναι ότι θα πρέπει να ελαχιστοποιηθούν τα πιθανά γλωσσικά εμπόδια, και συγκεκριμένα μεταξύ φορέων υλοποίησης και άλλων συμμετεχόντων στις δράσεις του προγράμματος, για παράδειγμα με προτροπή των φορέων υλοποίησης να παρέχουν διερμηνεία, κατά περίπτωση.

4. Συνέχιση του προγράμματος Pericles IV και μελλοντική πορεία

Η αξιολόγηση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η τρέχουσα εκτελεστική δομή του Pericles IV είναι γενικά αποτελεσματική, αποδοτική, βιώσιμη και εξακολουθεί να είναι συναφής όσον αφορά την προσαρμογή στις εξελισσόμενες απειλές. Το πρόγραμμα Pericles IV καλύπτει ένα κρίσιμο κενό σε πολλά κράτη μέλη, στα οποία οι πόροι για τη διοργάνωση διεθνούς και πολυτομεακής κατάρτισης σχετικά με την παραχάραξη και την κιβδηλεία του ευρώ είναι συχνά περιορισμένοι. Με την παροχή στοχευμένης στήριξης, το πρόγραμμα ενισχύει την ικανότητα της ΕΕ να καταπολεμά την παραχάραξη και την κιβδηλεία του ευρώ και στηρίζει την ανάπτυξη νέων σχέσεων, δικτύων και προσπαθειών διεθνικής συνεργασίας.

Η Επιτροπή σκοπεύει να εξακολουθήσει να συνδέει τις ενδιαφερόμενες χώρες, διατηρώντας παράλληλα ισορροπία και ενθαρρύνοντας συγκεκριμένα είδη δράσης. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω των ετήσιων στρατηγικών Pericles και των συνεδριάσεων της Ομάδας Εμπειρογνωμόνων για την Παραχάραξη του ευρώ (ECEG). Η Επιτροπή θα εξετάσει τις δυνατότητες επέκτασης της διάρκειας των εν λόγω συνεδριάσεων σε δύο ημέρες. Θεωρεί σκόπιμο να προωθηθεί η μεγαλύτερη συμμετοχή των εκπροσώπων των δικαστικών αρχών

στις συνεδριάσεις της ECEG και στις δράσεις του προγράμματος Pericles IV, ιδίως υπό το πρίσμα πολύ σοβαρών απειλών, όπως τα τραπεζογραμμάτια τροποποιημένου σχεδίου. Η πρόσκληση της Eurojust να συμμετέχει τακτικά στις συνεδριάσεις της ECEG αποτελεί σημαντικό βήμα που έχει ήδη γίνει προς την κατεύθυνση αυτή.

Μολονότι ο προϋπολογισμός του προγράμματος είναι γενικά κατάλληλος για τη διατήρηση υψηλού επιπέδου αποτελεσματικότητας, η μείωση της χρηματοδότησης είχε ως αποτέλεσμα την υλοποίηση λιγότερων δράσεων και την κατάρτιση λιγότερων συμμετεχόντων σε σύγκριση με τα προηγούμενα προγράμματα. Πράγματι, από τις παρατηρήσεις που ελήφθησαν από τα ενδιαφερόμενα μέρη προκύπτει ότι η μείωση του προϋπολογισμού του προγράμματος Pericles IV σε σύγκριση με τα προηγούμενα προγράμματα έχει επηρεάσει αρνητικά τη λήψη αποφάσεων και την ικανότητα διοργάνωσης δράσεων στο πλαίσιο του προγράμματος Pericles.

Η επιτυχία του προγράμματος οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στον σχεδιασμό του, ο οποίος αντικατοπτρίζει τη μοναδική νομική βάση του[1] και την εστίασή του και καθιστά δυνατή τη στενή συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής μέσω της ΓΔ ECFIN. Δεδομένου ότι το Pericles IV είναι αυτόνομο πρόγραμμα, η ΓΔ της Επιτροπής που το διαχειρίζεται ενεργεί ως επιχειρησιακή μονάδα, η οποία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ανάπτυξης στρατηγικής, του σχεδιασμού και της υλοποίησης των δράσεων. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται ότι το πρόγραμμα εξακολουθεί να ευθυγραμμίζεται με τις ανάγκες των κρατών μελών και των συμμετεχόντων στη δράση, αποφέροντας προστιθέμενη αξία και αποτελεσματικότητα.

[1] Το πρόγραμμα Pericles για τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ βασίζεται στο άρθρο 133 της ΣΛΕΕ (συνήθης νομοθετική διαδικασία) και το πρόγραμμα Pericles για τα κράτη μέλη εκτός της ζώνης του ευρώ βασίζεται στο άρθρο 352 της ΣΛΕΕ (ειδική νομοθετική διαδικασία).